

УДК 330.31(477)

## ДЕРЖАВНА РЕГІОНАЛЬНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

*Зайцева А.С., к.е.н., доцент,  
Павленко В.С., магістр (ХНУ імені В. Н. Каразіна)*

*В області регіонального розвитку та підприємницьких умінь і популяризації підприємницької культури України вдалося домогтися успіхів у розробці програм з підтримки регіонів, а саме створення клубів підприємців, сприяння експорту та заохочення відповідального поведінки. У той же час необхідно докласти додаткових зусиль для підвищення фінансової грамотності, розвитку соціального підприємництва і заохочення навчання протягом усього життя. Про це свідчить значний прогрес в області підприємницької діяльності в окремих регіонах і розвитку підприємницьких структур по країні, а також про незначне прогрес в сфері вищої освіти та професійної підготовки взагалі.*

*Ключові слова: політика регіонального розвитку, підприємництво, євроінтеграція, конкурентоспроможність регіону.*

## STATE REGIONAL POLICY OF UKRAINE IN THE CONDITIONS OF EUROPEAN INTEGRATION: STATE AND PROSPECTS OF DEVELOPMENT

*Zaytseva A.S., Ph.D., Associate Professor,  
Pavlenko V.S., Master (VN Karazin KhNU)*

*In the field of regional development and entrepreneurial skills and the promotion of entrepreneurial culture in Ukraine, we have succeeded in developing programs to support the regions, namely the creation of business clubs, export promotion and the promotion of responsible behavior. At the same time, additional efforts are needed to increase financial literacy, develop social entrepreneurship and encourage lifelong learning. This is evidenced by significant progress in business in some regions and the development of business structures in the country, as well as little progress in higher education and training in general.*

*The state strategy for regional development in Ukraine is a significant step forward in comparison with previous documents, but it also requires a number of significant additions. The latter should be based on new methodological approaches, a new vision of the role and place of individual territorial formations in the economic development of the country. It is necessary to concretize strategic goals for individual levels and objects of regional policy, as well as to create an integral planning system for the regional development of the national economy with appropriate methodological and organizational support. Regional policy requires coordinated institutional and financial support from the state and other participants; systems for monitoring, assessing regional policy and its impact on the development of the national economy; more active cooperation with international organizations; adaptation to the norms of the European Union.*

*Regional development policies should take into account the typology of regions and*

*provide for the provision of support and assistance in an effective combination of approaches to regional development.*

*In this regard, new tasks arise related to the problems of socio-economic development of the territories, the adoption of effective decisions at all levels of government.*

**Key words:** *regional development policy, entrepreneurship, European integration, competitiveness of the region.*

**Постановка проблеми.** Україні в спадок від Радянського Союзу дісталися методи вертикального містобудування і система, в основі якої лежали програми галузевого розвитку, що базувалися на єдиному підході для всіх регіонів. Зі здобуттям Україною незалежності, на зміну старим проблемам, прийшли нові, а саме занепад провідних галузей. Уряд почав приймати відповідні заходи щодо підтримки і розвитку конкретних секторів промисловості. Але з часом, в силу своєї неефективності, політика в цьому напрямку була переглянута та перетерпіла певні зміни. На її місце прийшли принципово нові підходи, засновані на регіональному розвитку. У зв'язку з цим, в даний період часу пріоритетною стає саме стратегія регіонального розвитку, яка повинна стати запорукою розвитку національної економіки України та інтеграції країни в європейський простір [7, с. 3-4]. На сучасному етапі Кабінет міністрів України передбачив дві програми на фінансування розвитку регіонів - субвенції соціально-економічного розвитку і Державного фонду регіонального розвитку.

Уряд не став прибирати програму витрат на соціально-економічний розвиток, адже таке рішення не підтримали депутати. У той же час витрати на цю програму зменшили, паралельно збільшивши фінансування на Фонд регіонального розвитку.

В Україні в умовах євроінтеграційних зрушень залишилось два інструменти, які по-різному будуть працювати із засобами, але і той і інший інструмент буде використовуватися для фінансування освіти, науки, інших соціально важливих об'єктів на місцях.

Уряду слід відстежувати те, щоб ні в одному, ні в іншому випадку не було проявів ніякої соціально-політичної корупції. Відзначимо, що витрати на субвенції соціально-економічного розвитку часто критикують за те, що їх засобами зловживають посадові особи, використовуючи їх для політичної реклами і власної агітації. У зв'язку з цим виникає ключове питання: чи можна досвід по веденню політики регіонального розвитку провідних країн-членів Європи, який був успішний в інших країнах, спроектувати на Україну і отримати аналогічний ефект?

**Аналіз останніх досліджень та публікацій.** Як у зарубіжній так і у вітчизняній літературі питаннями регіонального розвитку цікавляться багато вчених, але вивчення та розгляд починається с законодавства [5]. Серед вчених, що займалися питаннями регіонального розвитку, слід відзначити роботи М. Бутко, В. Василенко, В. Куйбіди, А. Ткачука, І. Савчука, В. Воротвань, С. Романюк, І. Сторонянська, Л. Федулової, М. Чумаченко, Б. Кравців, Р. Возняка, Х. Патіцкой, О. Мрінської, В. Рєзніков, І. Матюшенко та інші. Однак, незважаючи на значний обсяг досліджень, відкритими залишаються питання формування ефективної регіональної політики України та її адаптації до норм Європейського Союзу.

Багатьма вченими, проаналізовано і доведено, що механізм формування та реалізації стратегії регіонального розвитку в аспекті європейської інтеграції – це тільки спосіб дій органів державної влади та органів місцевого самоврядування через сукупність методів, інструментів,

заходів, засобів, стимулів з метою поглиблення зв'язку України з політикою ЄС та її наближення до участі у програмах та агентствах, а також забезпечення посиленого політичного діалогу в усіх сферах, які становлять взаємний інтерес задля поступової інтеграції України до ЄС.

Спираючись на аналіз наукових джерел таких авторів, як М. Калина, І. Рафальський, В. Трюхан та вітчизняного нормативно-правового забезпечення з'ясовано, що відсутнє правове та науково визначення поняття «євроінтеграційної політика розвитку регіонів України». Така термінологічна неточність у політико-правових документах призводить до виникнення багатьох непорозумінь під час реалізації політики.

Аналіз результативності і практичних механізмів реалізації політики регіонального розвитку державної політики та державного регулювання у сфері європейської інтеграції України проводили такі дослідники: Є. Ангел, І. Беззуб, Т. Гоголь, М. Емерсон, В. Єрмоленко, В. Ємельянов, Л. Лисенко та інші. Враховуючи характер досліджуваної наукової проблеми, теоретико-методологічним підґрунтям стали: положення щодо механізмів формування і реалізації державної політики регіонального розвитку; сучасні підходи щодо організації діяльності державних та недержавних інституцій з європейської інтеграції; наукові положення державної інтеграційної політики як складової державної політики та управління. Зазначені ідеї та положення викладені у працях таких вчених, як: І. Артьомова, В. Бакуменка, В. Бондаренка, О. Ващука, серед зарубіжних вчених можна виділити, таких як: Х. Андерсон, Р. Арон, Б. Альтстренд, К. Дойч, та інші.

Особливості формування та реалізації державної політики регіонального розвитку у сфері європейської інтеграції України в сучасних умовах потребують аналізу

проблемних аспектів і протиріч та вироблення інструментарію їхнього розв'язання на загальнодержавному та регіональному рівнях.

**Виділення невирішених частин загальної проблеми.** Питання розробки механізмів державного регулювання регіонального розвитку та європейської інтеграції України на рівні окремих територіальних одиниць у роботах вітчизняних дослідників мають поки що фрагментарний характер, що зводиться до аналізу лише окремих сфер і галузей. Як результат теоретичних напрацювань, є відсутність загальних рекомендацій і обґрунтованих висновків щодо адаптації економіки та державних стратегій України до нових конкурентних умов розвитку регіонів, що підкреслює актуальність теми.

**Метою статті** є визначення сутності та особливостей регіональної політики України, визначення стратегічних пріоритетів нової регіональної політики України в умовах європейської інтеграції.

**Викладення основного матеріалу.** Регіональне планування являє собою сукупність заходів, спрямованих на розміщення виробництва і населення в окремих регіонах країни відповідно до цілей і завдань загальнонаціонального розвитку, визначених у часі і затвердження в певних документах: генеральних і регіональних програмах, планах і тощо. Регіональний розвиток націлене на задоволення потреб конкретної території, яка прийшла в занепад, або знаходиться в стані перетворень. На підставі цього, формуються умови для розвитку певного регіону, а не підтримки окремих галузей.

Регіональна політика більшості розвинених країн включає економічні, адміністративні, законодавчо-нормативні заходи, які націлені на розвиток регіонів за рахунок координації зусиль на регіональному та місцевому рівнях, з огляду на партнерство з представниками бізнесу. Головною метою на

загальнодержавному рівні виступає стимулювання економічного розвитку, зменшення коливань макроекономічних показників, збільшення внутрішнього попиту, розширення ринків збуту [8, с. 39].

Основні інструменти сучасної регіональної політики можна виділити наступні:

1. Планування і координацію регіонального розвитку - узгоджені програми дії на державних, регіональному та місцевому рівнях для прискорення розвитку певного регіону.

2. Програму інвестицій або розвитку - це довгострокова програма, розроблена, виходячи з основних принципів стратегічного планування, тобто визначає угоду між відповідними державними органами, які фінансують і вносять певний внесок в реалізацію програми регіональному розвитку.

3. Загальнонаціональні програми підтримки конкретних регіонів - конкретні програми, котрі формуються та прописуються в залежності від конкретних проблем, пов'язаних з економікою, урбанізацією, екологією та ін. Тому, в залежності від гостроти і масштабності проблеми, можуть розробляються конкретні територіальні програми, котрі будуть спрямовані на розвиток конкретного регіону [8, с. 6].

Інструменти регіонального розвитку можуть застосовуватись різними способами. У зв'язку з цим, для розробників відкривається цілий ряд можливостей.

Як показує світова практика, регіональний розвиток в багатьох випадках не пов'язане з необхідністю реформування держави в цілому. Багато країн застосовували ефективні форми втручання на рівні регіонів, які не потребували масштабних реформ державних інститутів. Такий регіональний розвиток можна назвати функціональним. Його метою є тільки економічний розвиток, не потрібно підкріплювати

подальшими політичними процесами, такими як децентралізація або регіоналізація держави. Досвід різних розвинених країн свідчить, що здійснення регіонального розвитку в виключно економічних рамках цілком можливо [8, с. 9-10].

Ключовим фактором успішного розвитку регіону сьогодні виступає взаємодія між громадянами і державними інститутами. Європейська практика підтверджує, що успіху досягають ті регіони, котрі спрямовують свої зусилля на поліпшення внутрішніх умов, що сприяють залученню інвестицій. До внутрішніх умов можна віднести компетенції, повноваження, напрямки діяльності, які здійснюються регіональними або місцевими зацікавленими сторонами. Така здатність пов'язана з тим, як регіон діагностує і вирішує внутрішні проблеми, використовуючи доступні можливості. Першим кроком до розвитку може стати співпраця влади і бізнесу, інформування та консультування територіальної громади заради перспективного майбутнього.

Якщо розглядати сучасну модель інтегрованого регіонального розвитку Європейського Союзу, то вона ґрунтується на трьох основних напрямках:

1. Сприяння економічному зближенню, в рамках якого надається допомога менш розвиненим регіонам, за рахунок чого вдається зменшити відставання від більш розвинених регіонів.

2. Підвищення регіональної конкурентоспроможності та зайнятості.

3. Сприяння співпраці між регіонами і країнами з метою зменшення значення національних кордонів.

Ці заходи дозволяють залишатися Європейському Союзу центром зосередження значного багатства і економічного потенціалу.

Для реалізації політики регіонального розвитку Європейського Союзу були створені три основні ланки фінансування. Один з них - Фонд

європейського регіонального розвитку, що сприяє економічному зростанню, зростання зайнятості та конкурентоспроможності, враховуючи інвестиції в інфраструктуру. Фонд зближення, який, в свою чергу, підтримує щільність зв'язків між розвитком транспортної та екологічної інфраструктури, поновлюваних джерел енергії. А також Європейський соціальний фонд. Він зосереджує зусилля на інвестиціях в людський капітал у сфері освіти і професійної підготовки. Дані структурні фонди тільки доповнюють національні і місцеві джерела фінансування [3, с. 5].

Регіони Європейського Союзу, котрі мали право на отримання коштів структурних фондів, отримали їх на розвиток інфраструктури, зі створення нових робочих місць, впровадження інновацій. Розподіл коштів діючих фондів безпосередньо залежало від внутрішніх пріоритетів: регіональний розвиток, розвиток транспортної інфраструктури, захист зовнішнього середовища та інше. Головним результатом роботи фондів є зростання ВВП і рівня зайнятості в регіонах [5; 10].

У програмі регіонального розвитку Європейського Союзу на 2014-2020 рр. було зазначено, скорочення бюджету реалізації регіональної політики. За цей період планувалось збільшення програм підтримки конкурентоспроможності разом з програмами згуртування для регіонів і міст нових країн-членів Європейського Союзу. Кошти, виділені на політику згуртування, заплановано направити на створення нових робочих місць, боротьбу з кліматичними незгодами, підвищення економічного зростання, вивільнення від енергетичної залежності та інші заходи. У даній програмі також було обговорено залежність виплат структурних фондів від дотримання національними урядами макроекономічних показників, які можуть гарантувати стабільність економіки. Регіональна політика зажадає від регіонів

визначення секторів, технологічних зон або основних сфер для можливих технологічних переваг. Також, чітко простежується зв'язок між регіоналізацією та процесом управління в Європейському Союзі. Регіоналізм, в свою чергу, взаємопов'язаний з децентралізацією, яка передбачає певну передачу атрибутів від урядів або центральних органів влади, регіональних органів влади. Країни Європейського Союзу повністю переходять на створення в регіонах дієвих економічних стимулів для розвитку місцевої економічної ініціативи і забезпечення саморозвитку регіонів [4; 10].

Так як Європа є однією з найбільш урбанізованих територій в світі, Європейський Союз розглядає урбаністичні агломерації як гострий фактор економічного зростання. Середні міста відіграють роль сполучної ланки між великими і малими містами, стримують зменшення абсолютної чисельності сільського населення. Місцевий розвиток тут відіграє провідну роль в стимулюванні економічного зростання нерозвинених регіонів. Підвищується роль зайнятості населення з метою зменшення його бідності. Регіональний розвиток Європейського Союзу викликало необхідність створення інститутів різного рівня. В системі вертикального управління європейська, національна і місцева влада стимулюються за допомогою розробки планів і програм, шляхом обміну інформацією для руху в обраному напрямку і забезпечення вигоди на місцях. При горизонтальному управлінні компанії, громадські організації та соціальні групи беруть участь у процесі управління, впливаючи на вибір або формування стратегії розвитку власних секторів і сфер [3, с. 11].

Україна теж є високо урбанізованою територією. Але для неї питання розвитку регіонів стоять більш гостро, ніж для країн Європейського Союзу. В Україні за останні двадцять років сформувалася своя

система управління розвитком регіонів, але відкритими залишається ряд питань, що стосуються нерівномірності економічної активності, збільшення активності великих міст і втрата економічного потенціалу малих міст, поляризація сільського населення. Європейська інтеграція України стримується відсутністю якісного інституційного забезпечення на державному та регіональному рівнях. Механізм планування в Україні функціонує у вигляді програм розвитку регіонів.

Закон України «Про засади державної регіональної політики», визначає державну регіональну політику як систему цілей, заходів, засобів і узгоджених дій центральних і місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування та їх посадових осіб для забезпечення високого рівня якості життя людей на всій території України з урахуванням природних, історичних, екологічних, економічних, географічних, демографічних та інших особливостей регіонів, їх етнічної та культурної самобутності [6].

Затверджена Державна стратегія регіонального розвитку до 2020 року, визначала основні напрями модернізації регіональної політики в Україні. Так як Україна є високо урбанізованою територією, то у зв'язку з цим, основним пріоритетом виступає вдосконалення міжмуніципального співробітництва шляхом підвищення взаємодії з оточуючими територіями для розширення зони їх впливу. Для цього Стратегією передбачено: розробка інструментів регіональної політики, які могли б вирішити проблеми окремих міст, а також реалізувати можливості і унікальність міських агломерацій і регіонів; застосування оптимального набору інструментів для регулювання розвитку різних типів міст і регіонів, з урахуванням динаміки, умов і факторів їх розвитку; процес розробки і втілення інструментів,

що забезпечують позитивні зовнішні ефекти від регіональних метрополій на прилеглих територіях; впровадження механізмів взаємодії органів державної влади та органів місцевого самоврядування, недержавних інститутів і бізнесу за рахунок розробки програм, стратегій і проектів по територіальному розвитку; застосування механізмів державно-приватного партнерства, міжмуніципального співробітництва, корпоративної соціальної відповідальності; активізація стимулювання окремих типів територій (агломерацій, великих міст, територій пріоритетного розвитку тощо.), які передбачають застосування фінансових, економічних та інших інструментів, шляхом впровадження ефективної системи державних і місцевих грантів, вдосконалення нормативно-правового забезпечення функціонування великого міста і агломерацій.

Першочерговими в цьому напрямку визначені наступні заходи: регулювання на законодавчому рівні засад державної регіональної політики, вироблення критеріїв типізації регіонів (високо-середньо- і слабо урбанізовані), визначення першочерговості розвитку кожного окремого регіону; розробка моделей розвитку високо урбанізованих територій; правове визначення агломерацій; вдосконалення певних пріоритетів, планування і використання територій країни, передбачених Генеральною схемою планування території України, з урахуванням особливостей високо урбанізованих територій в рамках національної стратегії соціально-економічного розвитку; введення на національному рівні «Міського аудиту», в рамках якого здійснювалися оцінка і аналіз розвитку великих міст; допомога в розробці національних стандартів якості життя населення та забезпечення прозорих механізмів по їх дотриманню на території; вдосконалення механізмів реалізації

державної політики високо урбанізованих територій в контексті їх активізації та інтеграції в європейське співтовариство.

Одним з основних питань, яке виникає на даному етапі, є конкурентоспроможність виробничої сфери регіонів. Тут робота ведеться в декількох напрямках. Одне з них - промисловість. Для неї визначені наступні завдання: оптимізація; розвиток видів діяльності, які здатні забезпечити внутрішній ринок конкурентоспроможними вітчизняними товарами і підвищити розміри експорту; фінансування інноваційних науково-виробничих програм з високим ступенем віддачі інвестицій, спрямованих на розробку і впровадження новітніх технологій, які повинні стати об'єктами конкретного прояви державної селективної політики підтримки вітчизняної промисловості.

Певна роль відведена сприяння розвитку потенційно прибуткових, наукомістких, високотехнологічних промислових виробництв з паралельним закриттям або реструктуризацією неефективних підприємств. Однією з першорядних завдань є підвищення конкурентоспроможності та розширення ринків збуту вітчизняної продукції, шляхом переходу промислового виробництва на замкнуті технологічні цикли виготовлення товарів як для внутрішнього, так і для зовнішнього ринків кінцевого споживання. Передбачено забезпечення розвитку виробничої інфраструктури в регіоні за рахунок створення розгалуженої мережі транспортно-індустріальних парків на основі партнерства між державою і бізнесом; визначення і законодавче закріплення чіткого порядку фінансування (співфінансування) пріоритетних проектів, а також прозорого розподілу, за результатами діяльності, прибутку і активів. Важливим являється вирішення питання зниження рівня енергоємності виробництва. Тут також сформульовано

ряд завдань - це і зниження енергоємності на основі енергозберігаючої моделі розвитку промисловості; і реалізація енергозберігаючої моделі розвитку з розширенням використання нетрадиційних і відновлюваних джерел енергії, диверсифікації енергопостачання та формування ефективної структури енергогенеруючих потужностей в промисловому виробництві. Передбачається також приведення системи технічного регулювання у відповідність з міжнародними стандартами у сфері якості продукції, екологічних вимог до продукції і технологічного процесу її виробництва, охорони праці, техніки безпеки. Істотними є завдання впровадження екологічно ефективних методів модернізації виробництва, принципів корпоративної соціальної відповідальності з метою зменшення обсягів викидів і скидів, мінімізації утворення відходів та комплексного використання матеріальних, сировинних ресурсів, в тому числі вторинних, розвиток технологій промислового виробництва, що зменшують обсяг використання екологічно небезпечних хімічних речовин та їхніх сполук.

Наступний напрямок - транспортна сфера. Для неї необхідно формування регіонального конкурентного ринку транспортних послуг шляхом створення прозорих умов роботи для приватних операторів. У зв'язку з цим передбачено забезпечення прозорості фінансової звітності підприємств-пасажи́роперевізників на основі впровадження електронної системи обліку пасажиропотоків; розширення переліку послуг на базі сучасних інформаційно-комунікаційних технологій і наукових розробок. Важливими є завдання підвищення рівня конкурентоспроможності міжнародних компаній перевізників; досягнення рівня європейських і світових стандартів в транспортних перевезеннях; створення

умов для впровадження принципів європейської транспортної політики; зменшення негативного впливу транспортних засобів на навколишнє середовище [9, с. 140-146]. До основних напрямів модернізації регіональної політики і шляхів вирішення проблем територіального розвитку також відноситься: розширення доступу до інвестиційних ресурсів, збільшення можливостей для впровадження інновацій, розвиток міжрегіонального співробітництва, раціональне та ефективне використання природних оздоровчих і рекреаційних ресурсів, вирішення проблем регіональної екологічної політики.

Такий аспект як, розширення доступу до інвестиційних ресурсів, для нього передбачено: створення сприятливого інституційного поля для залучення державних і приватних інвестицій в модернізаційні проекти регіону; формування системи моніторингу інвестиційних проектів, що реалізуються в рамках державно-приватного партнерства, і контролю над їх реалізацією; проведення щорічної рейтингової оцінки інвестиційної привабливості адміністративно-територіальних одиниць. Необхідне створення умов для більш тісної співпраці з європейськими організаціями і фондами, які надають фінансову підтримку, спрямовану на регіональний розвиток в рамках програм міжнародного співробітництва. Сюди відносять кошти Європейського Союзу через інструменти добросусідства і партнерства, програми прикордонного співробітництва, інших міжнародних програм і донорів (Всесвітній банк, Європейський банк реконструкції і розвитку, Європейський інвестиційний банк та ін.).

Збільшення можливостей для впровадження інновацій. Основними завданнями в цьому напрямку є: розвиток інноваційної інфраструктури в регіоні шляхом створення інноваційних кластерів

або технопарків (зокрема на базі інститутів Національної академії наук України); проведення моніторингу потреб підприємств різних форм власності в інноваціях і наявних в наукових, конструкторських установах розробок, які призначені для продажу і створення на цій основі інформаційного каталогу інновацій за принципом «попит-пропозиція». Також передбачено створення механізму формування ефективної організаційної, фінансової підтримки і розвитку інноваційної діяльності шляхом надання фінансово-кредитної допомоги суб'єктам господарювання, які реалізують інвестиційні проекти інноваційної спрямованості, зокрема в енерго- та ресурсозбереженні; створення пайових інвестиційних фондів для реалізації інноваційних проектів з ресурсами державного та місцевих бюджетів, приватного капіталу; формування дієвої мережі «наука – виробництво» на основі створення центрів трансферу технологій для об'єднання потенціалу науки, виробництва і фінансового капіталу; проведення семінарів, презентацій науково-технічних розробок Національної академії наук України, в практичному впровадженні яких зацікавлені органи виконавчої котельної влади і місцевого самоврядування.

Розвиток міжрегіонального співробітництва передбачає: розвиток інституційно-правових форм міжмуніципального співробітництва; розробку та впровадження моделі міжрегіонального взаємодіє наслідком, заснованої на принципах поєднання і взаємного посилення рівноцінних центрів зростання; реалізація з розширення про міжрегіональне співробітництво, кооперації і інтеграції з усіма регіонами України, а також регіонами інших країн, перш за все Європейського Союзу; сприяння організації та проведенню форумів, бізнес-зустрічей, презентацій, круглих столів, тематичних виставок та інших заходів в рамках укладених угод



про співпрацю між регіонами України та адміністративно-територіальними одиницями інших країн.

Раціональне та ефективне використання природних оздоровчих і рекреаційних ресурсів. Основними завданнями в цьому напрямку є: розвиток санаторно-курортного оздоровлення та рекреації як стратегічного пріоритету соціально-економічного розвитку для переважної більшості регіонів; забезпечення державної підтримки всіх без винятків оздоровчих та рекреаційних закладів, а особливо тих, які надають послуги соціально-незахищеними верствам населення, пропонують низькодохідні, але значущі, з точки зору оздоровлення людей, послуги; надання державної підтримки реалізації стратегій розвитку рекреаційно-туристичних комплексів регіонів, зокрема, в частині розвитку видів рекреації, орієнтованих на широку громадськість і масового споживача; створення мережі закладів «економ» класу, доступних для рядового жителя із середніми і низькими доходами; переорієнтація на розвиток внутрішнього туризму та рекреації. Немаловажним є і впровадження заходів кризового менеджменту в умовах різкого скорочення матеріальної бази рекреаційно-туристичного комплексу України, загальних обсягів рекреаційно-туристичних послуг і дії форс-мажорних обставин (анексія і військові дії на території держави). Надання посильної підтримки тим регіонам, котрі можуть частково взяти на себе рекреаційно-туристичні потоки, традиційно орієнтувалися на курортні зони; розробка туристичного районування регіонів і визначення зон пріоритетного розвитку туризму [9, с. 148-149].

До позитивних сторін Державної стратегії регіонального розвитку в Україні можна віднести: застосування інтегрованого підходу при формуванні цілей і пріоритетів державної регіональної політики, яка передбачає поєднання

секторного, територіального і управлінського підходів; визначення інституційних партнерів реалізації Стратегії; з-будівлю системи індикаторів для результатів реалізації Стратегії. При цьому в даному документі не зроблений необхідно акцентуватись на проблемі децентралізації влади в Україні, а сьогодняшня ситуація в країні вимагає врахування цих особливостей. За даними Центрального офісу реформ при Міністерстві регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства, з початку 2018 року всі 665 об'єднаних територіальних громад в Україні перейшли на прямі міжбюджетні відносини (у тому числі і ті, де перші місцеві вибори відбулися тільки наприкінці 2017 року) [1]. А це означає, що основною особливістю сучасного етапу формування регіональної політики України залишається її акцент на децентралізації і на цій основі - формування здатного місцевого самоврядування з розширеними повноваженнями і сферами відповідальності. Серед недоліків також можна відзначити: недостатність нормативно-правового та інституційного забезпечення механізмів реалізації Стратегії; не встановлення ролі громадськості, органів влади та представників бізнесових кіл у формуванні та реалізації даної Стратегії, відсутність механізму вибору пріоритетних цілей. Такі недоліки негативно впливають на можливості досягнення поставлених цілей в процесі реалізації регіональної політики України. Важливим є і той факт, що в умовах європейської інтеграції, необхідна адаптація Стратегії до норм Європейського Союзу, які визначають вектори розвитку регіонів в Європі.

У зв'язку з цим, виникають нові завдання, пов'язані з проблемами територіально-економічного розвитку території, прийняттям ефективних рішень на всіх рівнях управління. Пріоритетами

розвитку регіональної політики повинні стати: формування та реалізація удосконаленої регіональної політики; вибудова сучасних інституційних механізмів регіонального розвитку; розширення і, одночасно, захист внутрішнього ринку в рамках європейського простору, посилення інноваційних економічних процесів, вдосконалення механізму перерозподілу поділу фінансових потоків для допомоги менш розкритим регіонам.

Як показує європейський досвід, всі програми регіонального розвитку слід ретельно адаптувати до потреб і прагнень відповідного регіону. Політика регіонального розвитку повинна враховувати типологію регіонів і передбачати надання підтримки і допомоги в ефективному співвідношенні підходів до регіонального розвитку, пов'язаних з поліцентричним і орієнтованим на полюса росту / агломерації, а також зворотна стимуляція міст на периферії, зокрема забезпечення доступності державних послуг. Це не означає, що слід повністю ігнорувати інтереси менш розвинених територій, а значить пом'якшення тих відмінностей і причин, які можуть завжди спотворити потенціал розвитку депресивних або відсталих регіонів.

**Висновок.** Таким чином, аналіз в цілому підтвердив те, що ведення державної політики регіонального розвитку в умовах євроінтеграції, спираючись на досвід країн ЄС, може стати достатньо сильним поштовхом для відродження економіки окремих регіонів. Державна стратегія регіонального розвитку в Україні є вагомим кроком вперед у зіставленні з попередніми документами, але і вона вимагає ряду суттєвих доповнень. Останні повинні зупинитись на нових методологічних підходах, новому бачення ролі та місця окремих територіальних утворень в економічному розвитку країни. Необхідна підтримка та конкретизація стратегічних

цілей на певних рівнях влади, та об'єктів регіональної політики, а також створення цілісної системи планування регіонального розвитку національної економіки з відповідним методичним і організаційним забезпеченням. Регіональна політика вимагає скоординованої інституційної та фінансової підтримки з боку держави та інших учасників; системи моніторингу, оцінки регіональної політики і її впливу на розвиток національної економіки; більш активного співробітництва з міжнародними організаціями; адаптації до норм Європейського Союзу спираючись на досвід країн- учасниць ЄС.

#### ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Державний бюджет 2018 року та децентралізація: експертний аналіз [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://decentralization.gov.ua/news/7960>.
2. Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2020 року [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/385-2014-p.pdf>
3. Європейська регіональна політика: натхнення для країн, що не входять до ЄС? Застосування принципів та обмін досвідом / Office of the official publications of the European Union. — Luxembourg, 2009. — 16 с.
4. Європа-2020 — головні цілі економічного зростання / Europe 2020 — EU-wide headline targets for Economic Growth — European Commission [Електронний ресурс]. — Режим доступу: [http://ec.europa.eu/europe2020/europe-2020-in-a-nutshell/targets/index\\_en.htm](http://ec.europa.eu/europe2020/europe-2020-in-a-nutshell/targets/index_en.htm)
5. Мрінська О. Регіональна політика ЄС: посткризові реалії / О. Мрінська [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://regionalnyaktsenty.blogspot.com/search/label/ЄС>
6. Закон Украины "Об основах государственной региональной политики"

[Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/156-19>

7. Регіональна політика: правове регулювання. Світовий та український досвід / В. Куйбіда, А. Ткачук, Т. Забуковець-Ковачич; за заг. ред. Р. Ткачука. — К.: Леста, 2010. — 224 с.

8. Савчук І.Г. Поліцентричний розвиток як складова сучасної регіональної політики / І.Г. Савчук // Український географічний журнал. — 2013, № 1. — С. 39—45.

9. Територіальний розвиток та регіональна політика в Україні: актуальні проблеми, ризики та перспективи адміністративно-фінансової децентралізації / НАН України. ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долишнього НАН України»; наук. редактор В.С. Кравців. — Львів, 2017. — 120 с. (Серія «Проблеми регіонального розвитку»).

10. Zaitseva A., Olena Sadchenko, Liliya Yakymyshyn, Modern marketing to scale the business, International Journal of Advanced Research in Engineering and Technology, Volume-11, Issue-4, April 2020, P. 324-333. ISSN: 09766480, SCOPUS

11. Commission lays foundations to boost impact of cohesion investments after 2013. Retrieved from: <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference>

## REFERENCES

1. Derzhavnyy byudzhet 2018 roku ta detsentralizatsiya: ekspertnyy analiz [State budget for 2018 and decentralization: expert analysis] [Elektronnyy resurs]. — Rezhym dostupu: <http://decentralization.gov.ua/news/7960>.

2. Derzhavna stratehiya rehional'noho rozvytku na period do 2020 roku [State strategy of regional development for the period up to 2020] [Elektronnyy resurs]. — Rezhym dostupu: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/385-2014-p.pdf>.

3. Yevropeys'ka rehional'na polityka: natkhnennya dlya krayin, shcho ne vkhodyat' do YeS? Zastosuvannya pryntsyviv ta obmin dosvidom [2009] [European regional policy: inspiration for non-EU countries? Application of principles and exchange of experience]. Office of the official publications of the European Union. — Luxembourg. pp.16.

4. Yevropa-2020 — holovni tsili ekonomichnoho zrostannya / Europe 2020 — EU-wide headline targets for Economic Growth — European Commission. [Europe 2020 - the main goals of economic growth / Europe 2020 - EU-wide headline targets for Economic Growth - European Commission]. [Elektronnyy resurs]. Rezhym dostupu: [http://ec.europa.eu/europe2020/europe-2020-in-a-nutshell/targets/index\\_en.htm](http://ec.europa.eu/europe2020/europe-2020-in-a-nutshell/targets/index_en.htm).

5. Mrins'ka O. Rehional'na polityka YES: postkryzovi realiyi / O. Mrins'ka [Elektronnyy resurs]. — Rezhym dostupu: <http://regionalnyaktsenty.blogspot.com/search/label/YeS>

6. Zakon Ukrainy "Ob osnovakh hosudarstvennoy rehional'noy polityky" [Elektronnyy resurs]. — Rezhym dostupu: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/156-19>

7. V. Kuybida, A. Tkachuk, T. Zabukovets'-Kovachych; za zah. red. R. Tkachuka. [2010] *Rehional'na polityka: pravove rehulyuvannya. Svitovyy ta ukrayins'kyy dosvid*. K. Lesta. (in Ukrainian)

8. Savchuk I.H. [2013] Politsentrychnyy rozvytok yak skladova suchasnoyi rehional'noyi polityky. Ukrayins'kyy heohrafichnyy zhurnal. (in Ukrainian)

9. Terytorial'nyy rozvytok ta rehional'na polityka v Ukraini: aktual'ni problemy, ryzyky ta perspektyvy administratyvno-finansovoyi detsentralizatsiyi / NAN Ukrainy. [2017] ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долишнього НАН України»; наук. редактор В.С. Кравців. Львів, 2017. pp. 120. (in Ukrainian)

12. Zaitseva A., Olena Sadchenko, Liliya Yakymyshyn , Modern marketing to scale the business, International Journal of Advanced Research in Engineering and Technology, Volume-11, Issue-4, April 2020, P. 324-333. ISSN: 09766480, SCOPUS

13. Commission lays foundations to boost impact of cohesion investments after 2013. Retrieved from: <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference>